

QURILISH KONSTRUKSIYASI FANINI FANLARARO INTEGRATSION O'QITISH ASOSIDA TALABALARNI KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Mavlonov Ravshanbek Abdujabborovich

Namangan muhandislik-qurilish instituti,
“Bino va inshootlar qurilishi” kafedrası katta o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Qurilish konstruksiyasi fanini fanlararo integratsion o'qitish asosida talabalarni kasbiy kompetentligini rivojlantirish, O'zbekiston Respublikasida qurilish sohasida amalga oshirilayotgan ishlar, Qurilish sohasi haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: *O'zbekiston Respublikasida, qaror, qurilish tashkilotlari, konstruktivizm, talabalar.*

ABSTRACT

This article provides information on the development of professional competence of students on the basis of interdisciplinary integrated teaching of building construction, the work carried out in the field of construction in the Republic of Uzbekistan, the construction industry.

Keywords: *Republic of Uzbekistan, decision, construction companies, constructivism, students.*

АННОТАЦИЯ

В данной статье представлена информация о развитии профессиональных компетенций студентов на основе междисциплинарного комплексного преподавания строительства зданий, о работе, проводимой в строительной отрасли Республики Узбекистан, строительной отрасли.

Ключевые слова: *Республика Узбекистан, решение, строительные компании, конструктивизм, студенты.*

KIRISH

O'zbekiston Respublikasida qurilish sohasida oxirgi yillarda ancha o'zgarishlar ro'y berdi. Bu borada O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2003-yil 6-maydagi PQ-3240-sonli “Qurilishda iqtisodiy islohotlarni yanada chuqurlashtirishning asosiy yo'nalishlari” to'g'risidagi qarori asos bo'lib xizmat qildi. Shuningdek O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2003-yil 24-oktyabrda qabul qilingan 463

sonli “Kapital qurilishda narxlarni shakllantirishning smeta-normativ bazasini takomillashtirish va yangilash chora-tadbirlari to’g’risida”gi Qarori qabul qilindi.

Yuqoridagi qarorlarning ijrosini ta’minlash maqsadida qurilish mahsulotlari narxini va ular keltirib chiqaradigan tannarxni shakllantirish mohiyati va hissasi, narxlarni shakllantirish usullari va ularni o’ziga xos xususiyatlari, narxning shakllanish metodologiyasi va qurilishda smeta asosida narxlarni shakllantirish resurs usuli, shuningdek kelishilgan joriy narxlarga o’tish tartibi, hamda qurilishda tanlov (tender) savdolarini tayyorlash va o’tkazib borish to’g’risida hujjatlar ishlab chiqildi va amalda joriy qilindi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Qurilish tashkilotlari (korxonalari, firmalari) faoliyati iqtisodiy barqarorligi maxsus tashkilotlarning qurilish mahsulotlari qiymatining to’g’ri shakllantirilishiga hamda uslubiy asoslangan normativ hujjatlar mavjudligiga bog’liq bo’ladi. Narxlarni shakllantirish va muvofiqlashtirish me’yorlari va qoidalari bo’lmasa, haqqoniy narxlarni belgilash qiyin bo’ladi. Bozor iqtisodiyotida erkin narxlarga o’tilganligi sababli qurilishda, iqtisodiyotning boshqa tarmoqlarga nisbatan narxlarni shakllantirishda bir qancha mummolar yuzaga keladi.

O’zbekiston Respublikasida qurilish sohasida oxirgi yillirda ancha o’zgarishlar ro’y berdi. Bu borada O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 2003 yil 6 maydagi PQ-3240-sonli “Qurilishda iqtisodiy islohotlarni yanada chuqurlashtirishning asosiy yo’nalishlari” to’g’risidagi qarori asos bo’lib xizmat qildi. Shuningdek O’zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2003 yil 24 oktyabrda qabul qilingan 463 sonli “Kapital qurilishda narxlarni shakllantirishning smeta-normativ bazasini takomillashtirish va yangilash chora-tadbirlari to’g’risida”gi Qarori qabul qilindi.

Yuqoridagi qarorlarning ijrosini ta’minlash maqsadida qurilish mahsulotlari narxini va ular keltirib chiqaradigan tannarxni shakllantirish mohiyati va hissasi, narxlarni shakllantirish usullari va ularni o’ziga xos xususiyatlari, narxning shakllanish metodologiyasi va qurilishda smeta asosida narxlarni shakllantirish resurs usuli, shuningdek kelishilgan joriy narxlarga o’tish tartibi, hamda qurilishda tanlov (tender) savdolarini tayyorlash va o’tkazib borish to’g’risida hujjatlar ishlab chiqildi va amalda joriy qilindi.

Bozor iqtisodiyoti talablariga muvofiq kapital qurilishda narxlarni shakllantirishning smeta-normativ bazasini tartibga solish va yangilash, ob’ektlar qurilishi qiymatini joriy shartnomaviy narxlarda belgilash mexanizmini

takomillashtirish kapital qurilishda iqtisodiy islohatlarni chuqurlashtirishning asosiy vazifalaridan biridir.

Mamlakatimizda zamon talablari asosida ta'lim jarayonini tashkil etish, jumladan, texnika oliy ta'lim muassaslarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish orqali yuqori malakali muhandislarni tayyorlashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bo'lajak muhandislarga metodologik, kompetentsiyaviy va tizimli yondashuvlar asosida ta'lim sifati va samaradorligini, muhandislik mutaxassisligiga xos sifatlarni oshishiga hamda loyihalash, tadqiqotchilik kabi kasbiy kompetentsiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Talabalarni iste'dodlarini shakllantirishda, pedagogik muloqotni rivojlantirish, kommunikativlik kompetensiyasini yuksaltirishda kasbiy tarbiyaning ahamiyati beqiyos o'rin tutadi. Darhaqiqat, yoshlarning ilm dargohlarida o'z madaniyati, aql-zakovati, yurishturishi, qanday xislatlarga ega ekanligi oilada olgan tarbiyasining ifodasidir. Iqtisodiyot, fan va texnika taraqqiyotida ma'naviy-axloqiy omillar hal qiluvchi ahamiyat kasb etmoqda. Inson dunyoning butun sir-asrurlarini bilishga qodir bo'lmasa-da, Haq yo'lida haqiqatni kashf etib yashashga qodir. Shaxsni o'z-o'zini anglash va o'z-o'zini bilishga bo'lgan ehtiyoj o'z-o'ziga bo'lgan ishonchni orttiradi. O'z vijdoni, oilasi va jamoasi oldida hamisha ochiq yuz bilan hisob bera oladi. Ma'naviy-axloqiy va ruhiy poklik shaxsning tarbiyalanganlik darajasini belgilovchi asosiy mezon vazifasini o'taydi. Shaxslararo munosabatdagi andishasizlik, dag'allik, qo'pollik, bir-birini ko'ra olmaslik, savodsizlik, kibr, baxillik, ichi qoralik, ziqlilik, yolg'onchilik, ig'vo, adovat, g'iybat, manmanlik va hasad kechirib bo'lmaydigan umuminsoniy illat hisoblanib, uni bir gap bilan, ma'naviy-axloqiy nopoklik, deb yuritish mumkin. Milliy qadriyatlarimiz ulug'vorligining o'ziga xos belgisi sifatida ma'naviy- axloqiy yetuklikka ko'plab misollar keltirish mumkin.

Qurilishni o'rganish bu o'quvchilar atrofdagi dunyoni anglash uchun aqliy modellarni yaratishdir. Konstruktivizm talabalar ko'proq bilim olish uchun o'zlari bilgan ma'lumotlardan foydalanadigan talabalarga yo'naltirilgan, kashfiyot o'rganishni yoqlaydi. Talabalar loyiha asosida o'qitishda qatnashish orqali o'rganadilar, u erda ma'ruzalar yoki bosqichma-bosqich rahbarlik qilishdan ko'ra, trening orqali o'qituvchi tomonidan osonlashtiriladigan turli xil g'oyalar va bilim sohalari o'rtasidagi aloqalarni o'rnatadilar. Bundan tashqari, konstruktivizm, agar odamlar real dunyoda moddiy buyumlar yasashda faol bo'lsa, o'rganish eng samarali tarzda amalga oshishi mumkin degan fikrda.

Konstruktivizm so'zi ushbu loyiha asosida ilmiy ta'lim nazariyasining ikki jihati uchun mnemonik so'zdir. Psixologiyaning konstruktivistik nazariyalaridan biz

ta'limni bilimlarni uzatish sifatida emas, balki qayta qurish sifatida qabul qilamiz. So'ngra, biz manipulyatsion materiallar g'oyasini o'rganish, agar o'quvchi faoliyatning bir qismi mazmunli mahsulotni yaratishda boshdan kechirsa, o'rganish eng samarali bo'ladi degan fikrga etkazamiz.

Konstruktivistik ta'lim o'quvchilar ijodiy eksperimentlar va ijtimoiy ob'ektlarni yaratish orqali o'z xulosalarini chiqarishni o'z ichiga oladi. Quruvchi o'qituvchi ko'rsatma vazifasini bajarishdan ko'ra vositachilik vazifasini bajaradi. Talabalarni "yonida" o'qitish, amaliy muammolarni tushunishda va bir-biringizni tushunishda yordam berishda yordam berish bilan almashtiriladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Muammoli ta'lim bu konstruktivistik uslub bo'lib, u o'quvchilarga bir nechta muammolarga duch kelish va shu masalalar orqali mavzuga oid tushunchalarini tuzishni iltimos qilish orqali mavzu to'g'risida ma'lumot olishga imkon beradi. Ushbu turdagi o'qitish matematika darslarida juda samarali bo'lishi mumkin, chunki o'quvchilar muammolarni har xil yo'llar bilan hal qilishga, ularning ongini rag'batlantirishga harakat qilishadi

Quyidagi beshta strategiya muammoli ta'limni samaraliroq qiladi:

1. O'quv faoliyati kattaroq vazifa bilan bog'liq bo'lishi kerak. Kattaroq vazifa muhim ahamiyatga ega, chunki u o'quvchilarga mashg'ulotlar hayotning ko'p jabhalarida qo'llanilishi mumkinligini ko'rish imkonini beradi va natijada o'quvchilar o'zlari qilayotgan mashg'ulotlarni foydali deb bilishadi.

2. Umumiy muammoga egalik qilishni boshlaganligini his qilish uchun o'quvchini qo'llab-quvvatlash kerak.

3. Haqiqiy vazifa o'quvchi uchun mo'ljallangan bo'lishi kerak. Demak, vazifa va o'quvchining bilim qobiliyati muammolarni birlashtirishga to'g'ri keladi, bu esa o'rganishni qadrlaydi.

4. O'rganilayotgan tarkib haqida mulohaza yuritish shunday bo'lishi kerakki, o'quvchilar o'rganganlari davomida o'ylab ko'rishlari mumkin.

5. O'quvchilarga turli xil kontekstda turli xil qarashlarga qarshi g'oyalarni sinab ko'rishga ruxsat berish va rag'batlantirish.

REFERENCES

1. "Qurilish bahosini shartnomaviy joriy narxda aniqlash qoidalari. Shaharsozlik normalari va qoidalari. (ShNQ 4.01.16–09 Iqtisodiy normativlar). O'zbekiston Respublikasi Davlat arxitektura va qurilish qo'mitasi. Toshkent 2009.

2. «Сборник сметных ресурсных норм на эксплуатацию строительных машин и механизмов». Экономические нормативы. ШНК 4.03.01-04. Госархитекстрой Республики Узбекистан. Ташкент 2004г.
3. O'zbekiston Respublikasi Davlat arxitektura va qurilish Qo'mitasining 2008 yil 10 noyabrdaqi Qarori bilan tadiqlangan "Loyiha –tadqiqot ishlarining qiymatini aniqlash tartibib to'g'risida" Nizom
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2003 yil 11iyundagi qabul qilingan 261 sonli qaroriga 1-ilova "Ob'ektlarni qurish qiymatini shartnomaviy joriy narxlarda belgilash tartibi to'g'risida" Vaqtinchalik Nizom.
5. Методические рекомендации по определению “Прочих затрат” заказчика и подрядчика при расчете стоимости строительства объектов в договорных текущих сенах. Разработаны Сенром ЭРиСКС. Утверждены приказом Госедарственного Комитета Республики Узбекистан по архитектуре и строительству от 28 декабря 2007 года №129. Т.: ИВС “АҚАТМ”, 2008.
6. Методические рекомендации по определению расчетных текущих сен на эксплуатацию строительных машин и механизмов. Сентр экономических реформ и сенообразование в капитальном строительстве. Ташкент 2004г.